

**DESTIN UMAN VS DESTIN COLECTIV ÎN ROMANUL
CUMPLITE VREMI DE V. BEȘLEAGĂ**
Diana GROSUL

Destiny represent a predetermined course of events, that is treated like a predetermined future. Researcher usage defines destiny, sometimes referred to as fate, for events as ordered or inevitable and unavoidable. Such concept based on the belief that there is a fixed natural order. Humans cannot alter their own destiny, because events fixed by fate are unchangeable by any type of human agency.

Vladimir Beșleagă este scriitor, romancier, jurnalist, traducător și om politic, membru al Uniunii scriitorilor ce a realizat un nou pas în literatura română postbelică ce întruchipează tema omului sub regim.

În aprecierea lui Mihai Cimpoi, Beșleagă reprezintă tipul de creator complex: poet, eseist, om de cultură, chiar și prozatorul din el își asumă ceva mai multe funcții decât le cere proza propriu-zisă, ea nu numai descrie-analizează, ea nu doar analizează, îngână realul cu poezia, ea nu se limitează numai la poezie – revine la real. Scriitorul este cunoscut îndeosebi datorită operelor *Zbor frânt* și *Viața și moartea nefericitului Filimon...*. Puțini însă cunosc despre romanul *Cumplite vremi* ce a apărut integral după treizeci de ani de la scrierea acestuia.

Vasta capodoperă, *Cumplite vremi*, apare integral în anul 2017, fiind la același nivel cu renumitele capodopere internaționale *În căutarea timpului pierdut* de Marcel Proust, *Război și pace* de Lev Tolstoi sau *În preajma revoluției* de Constantin Stere. Acțiunea în roman se extinde pe patru volume, ce cuprind trei cărți ce au câte un prolog, treizeci și cinci de capitole, un epilog și 2213 pagini.

Romanul dat a fost zămâslit ca răspuns la nedreptatea și asuprirea ideologiei și regimului ce împiedica scriitorii, adică intelectualii, să se afirme și să prezinte realitatea pură. A fost ales ca cronotop ultimul an din viața cărturarului, diplomatului, cronicarului Miron Costin ce a fost condamnat pe nedreptate la porunca lui Constantin Cantemir.

Romanul *Cumplite vremi* face parte din tipologia romanului istoric, fiindcă se află în permanentă oscilație între document și ficțiune. Romanul are bază documentată, adică la baza acestuia se află cronici istorice și texte vechi, însă informația documentară se interferează cu momente ficționale create de scriitor cu scopul de a prezenta coloritul timpului. În romanul istoric cititorul are posibilitatea de a citi și alte texte care se află în strânsă interdependență, iar la nivelul textului se creează relații intertextuale.

Despre creația lui Beșleagă merită să menționăm îndeosebi despre relația dialogică autor-personaj ce se stabilește în operă, și despre nenumăratele biografeme ale scriitorului ce au apărut în text, dar și despre paralelismul dintre problemele ideologice din trecut și din actualitatea lui. „Prozatorul modernist reușește să facă față constrângerii genului istoric, o trăsătură caracteristică esteticii genului, reușind să creeze o frescă a realității istorice veridică, având grijă ca logica și fizica lumii ficționale să fie compatibile cu cele ale realității” [5, p. 142].

Vladimir Beșleagă are un interes deosebit pentru personalitatea lui Miron Costin, pe care o consideră ca fiind: „figura cea mai complexă, mai vie și mai interesantă în istoria Moldovei din cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea” [2, p. 82]. Interesul deosebit pentru acest personaj a fost provocat de destinul și caracterul lui Miron Costin ce se află în concordanță cu evenimentele actuale de pe plan politic și social. Destinul cronicarului îi permite romancierului să insereze subiecte polemice importante pentru actualitate ce ar ajunge rapid și cu ușurință la cititor fiind disimulate în evenimente și figuri istorice.

Astfel prozatorul reușește ca materialul transpus în cele trei cărți să desfășoare un adevărat spectacol istoric pentru lector. „Teatralitatea în romanul prozatorului modernist este rezultatul capacității autorului de a asculta și a înțelege vocile trecutului” [6, p. 24], de a scoate în evidență interacțiunea dintre acestea, de a prezenta tensiunea dialogică și conflictele, ce redă coloritul decorului, costumației, al limbajului și nu în ultimul rând al aerului de epocă. „Prozatorul ne deschide brusc cortina teatrului de la curtea domnească spre a ne ajuta să vedem mai bine culisele, sforile de care trag anumite personaje ajunse pe scena istoriei” [3, p. 4].

Intenția scriitorului nu a fost doar de a prezenta o perioadă din istoria țării, cu personalitățile notorii ale acesteia, ci de a prezenta o conștiință umană și istorică. Ideea dată este argumentată prin faptul că personajul tragic – Miron Costin, nu apare doar ca un om de cultură și o figură istorică, el este prezentat în primul rând ca un om viu cu trăiri lăuntrice, emoții puternice, frământări, cu înălțările și căderile sale lăuntrice etc. Prezentarea complexă a acestuia îi permite prozatorului să creeze o figură istorică cu o conștiință metafizică.

Cronicarul vine în contrast cu boierimea lacomă, incultă și coruptă ce îl înconjoară pe domnitor și îl manipulează, fiindcă Constantin Cantemir era lipsit de verticalitate, din cauza vârstei înaintate și a lipsei de cunoștințe, el fiind analfabet. Alt factor ce îl deosebește de restul boierimii este faptul că cronicarul era mai aproape de oamenii simpli, de popor și încerca să-i susțină și să-i ajute. La nivel interior, Miron Costin este marcat de tensiuni interioare ce apar drept rezultat al contemplației îndelungare asupra problemelor.

Personajul Miron Costin nu este eroul central, fiindcă trilogia nu are un personaj principal, ci fiecărui personaj i se acordă atenție egală

în acest sens, doar putem spune că cele mai multe pasaje îi sunt acordate cronicarului, fiindcă acesta întruchipează omul sub vremi. Ființa acestuia este definită în profunzime prin aprecierile făcute de către alte personaje, cu care frecvent cronicarul se află în antiteză.

Personajul lui Miron Costin este în primul și-n primul rând o conștiință reflexivă, nu și un erou propriu-zis, fiindcă fiecare apariție a sa catalizează meditații și lungi analize, reflecții și monologuri de ordin personal, social, politic etc. De aceea interacționează puțin cu restul personajelor, iar participarea sa la acțiuni este minimă. „În plus, pare a nu fi specific romanului istoric ca gen, este procedeul analizei psihologice la care este supus eroul. Spre deosebire de creatorul romanului istoric românesc, Beșleagă își alege drept protagonist un intelectual, și, respectiv, naratorul textului urmărește cu atenție manifestările lui intelectuale, dialogul interior al personajului cu lumea, ideile individualizate intrând în contradicții cu alte voci” [4, p. 66].

Elementul ce diferențiază romanul istoric a lui Beșleagă de romanul lui Sadoveanu este prezența profundelor reflecții ale protagonistului; astfel prozatorul nu pune accent numai pe derularea unor fapte și evenimente istorice, ci pe reflectarea lor în interioritatea cronicarului.

Menționăm că romanul istoric *Cumplita vreme* al lui Vladimir Beșleagă adevărește teoria lui Barthes despre nexurile societății (ca „oglinză” a unui moment istoric concret) și romanului: „societatea este cea care impune Romanul, adică un complex de semne, ca transcendență și ca Istorie a unei durate...” [1, p. 60].

Referințe:

1. BARTHES, R. *Romanul scriiturii. Antologie*. București: Univers, 1987. 380 p.
2. BEȘLEAGĂ, V. Actualitatea cronicarilor. În: *Sufletul vremii*. Chișinău: Literatura artistică, 1981. 271 p.
3. CIMPOI, M. Cei trei Beșleagă. În: *Moldova Suverană*, 1991, 25 iulie, p. 4.
4. GHERMAN, O. *Romanul lui Vladimir Beșleagă (lumea artistică, personaje, tehnici narrative)* / Autoreferat al tezei de doctor în filologie. Chișinău, 2015.
5. MCHALE, B. *Ficțiunea postmodernistă*. Trad. de Dan H. POPESCU. Iași: Polirom, 2009. 406 p.
6. VLASOVA, I. Referințe istorico-literare. În: *Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Moldova*. Chișinău: Litera internațional, 2005. 726 p.